

# AMIC

Publicació quinzenal per a esplai del soldat català de l'Exèrcit de la República editada pels Serveis de Cultura al Front del Departament de Cultura de la Generalitat

## Els més i els millors

Si no estéssim segurs de la raó que ens assisteix en fer la guerra, si la nostra fe vacil·lés, només hauríem d'esperar el món i veure quines són les veus i quins són els cors que vibren a l'unisson amb nosaltres. Els més i els millors són al nostre costat.

La causa que defensem la senten com a pròpia tots els homes que amb la seva suor i el seu esforç creen el progrés i la riquesa col·lectiva. I la defensen amb la seva paraula i el seu ardor els noms més representatius de la intel·ligència de cada país. Les masses populars i les seleccions intel·lectuals són al costat nostre.

Aquesta feliç coincidència no obeeix pas, però, a un fet casual. Una guerra com la que ens fan els estats totalitaris, la més cruel, la més injusta i la més inhumana de totes les guerres, per força havia de revoltar les fibres més sensibles de tots aquells que no tenen el cor cobert d'egoïsmes i de baixes passions. Els cors generosos d'aquells que per tot patrimoni només tenen la pròpia força creadora, havien d'ésser necessàriament amb nosaltres.

L'adhesió dels obrers de tot el món ha estat manifesta. També ho és la dels intel·lectuals. Passada la impressió dels primers moments, les veus autèntiques de la intel·ligència han vingut al costat nostre.

Per més que sigui dolorós constatar-ho, és cert que una de les causes que han contribuït a la caiguda de la humanitat contemporània en el baix i mesquí materialisme que h'encès la foguera dels odis i violències feixistes, és que la intel·lectualitat no ha complert la seva missió de guadora de pobles. Encara avui hi ha intel·lectuals que no han arribat a superar la còmoda passivitat dels que voldrien desentendre's de les coses del món. Arreu, però, l'exemple del nostre sacrifici, junt amb el respecte que infon la força i el coratge del nostre exèrcit, ha despertat els adormits, i creix molt de pressa el rumb dels simplicitzants i és més decidida la seva acció. Aquesta mobilització de les seleccions intel·lectuals, unida a la de les masses treballadores, ha d'ésser un noble motiu d'orgull i de serena confiança per als nostres soldats. Podem fer l'afirmació que els més i els millors són amb nosaltres. I no podia deixar d'ésser així. Que es just que arreu del món es formi el Front de l'esperit, quan és en defensa de l'esperit, que és tant com dir de la llibertat i la dignitat humanes, que lluiten els soldats de la República.



## EL NOU DIA

Sí, hom veurà més enllà d'aquestes estrelles taciturnes,  
més enllà d'aquesta llarga nit de mans crispades,  
per damunt dels meandres de sang i foc,  
per damunt dels munts de runes fumejants i tenebres xopes de llàgrimes,  
per damunt del dolor dels vius i dels morts,  
aixecar-se la màgica claror precursora.  
Vindrà enmig del gran silenci de tots,  
d'un gran silenci inefable de sang aturada i d'ala que s'allarga.  
Vindrà lentament com una llum coronada de somnis naixents  
i d'innocències porugues,  
com una plenamar de tremolosa placidesa i d'escumes de pures nostàlgies,  
com un bressol curull d'astres recents, d'aigües immòbils  
d'estupors i d'aurores boreals exànimes.  
Pujarà al món com una saba calent amb anhels celestes.  
I les aloses es perdran a l'infinit emportant-se les darreres angoixes,  
les neus eternes dels cims es fondran per fer-se abraçada d'ample riu,  
de sobte els perfils dels homes tornaran a ésser humans i familiars  
i cada ànima serà un íntim repicar d'hosannes.

Agustí BARTRA

(Segueix a la darrera pàgina)

## “Qui la voldrà, costar-li ha”

En un dels moments més difícils de la història de Catalunya, envoltada d'amenaçes i perills, jugant-se en l'aventura imposada la pròpia independència, aquell que aleshores regia la nostra terra, contestà amb fe i dignitat exemplars als representants dels que volien conquerir-la: «Qui la voldrà, costar-li ha».

Era en el regne de llegenda de Pere el Gran, en unes hores sacsejades pel vent de l'epopeia, quan semblava congriar-se contra Catalunya l'ombra pavorosa d'un conjur de condemna i de mort, i del qual, amb la força de la voluntat i del coratge, sortí triomfadora. La lluita primera contra el rei de França s'havia convertit en un conflicte de major amplitud. El Pontificat hostil donava per raons polítiques caràcter de croada a la invasió de la nostra terra. La traïció de Jaume de Mallorca convertia un germà en enemic. La indiferència dels aliats peninsulars restava soldats indispensables als nostres estols combatents. La passivitat d'Anglaterra, d'Alemanya i de Bizanci era ja gairebé com el reconeixement d'un fatalisme conformista. L'exèrcit francès després de travessar el Pireneu, envaïa l'Empordà i assetjava Girona. Les esquadres enemigues volien ensenyorir-se del nostre mar. I en l'hora angoixosa, que semblava de desesperança, voltat de paranys i de perills, d'entredits i d'excomunionis, Pere el Gran, fort del coratge dels catalans, contestà altivament a l'Ambaixador del rei de França i al Cardenal-Legat del Papa, cobejosos de Catalunya: «Qui la voldrà, costar-li ha».

Com aleshores, avui el moment és confús i difícil. A l'atac de la facció espanyola s'ajunta l'amenaça dels exèrcits invasors; als danys de les armes i dels enginys de mort estrangers, la maniobra d'aparentar una falsa croada; a l'intervencionisme brutal dels agressors, la passiva indiferència dels que haurien de sentir-se'n amenaçats ant com nosaltres mateixos. Doncs bé, com aleshores, res no podran traïdors ni estrangers contra el nostre coratge. I si en un redreç heroic Pere el Gran desfèu les esquadres enemigues i l'exèrcit invasor, que hagué de travessar, de retorn, fugitiu i vençut, el Pireneu, ara també la força coratjosa de l'Exèrcit de la República és la millor garantia i fermaça del nostre triomf.

Catalunya! Espanya tota! «Qui la voldrà, costar-li ha». I com en tantes altres lluites asprament superades i victoriosament resoltes, la voldrà i ne l'heurà...

(nº3)  
682



## III) Ressons del Renaixement clàssic

1) *La novel·la*.—Decomptant les novel·les cavalleresques de què ja hem parlat, durant els segles XIV i XV es va produir, a Catalunya, una copiosa literatura narrativa, a base de faules, apòlegs, històries verídiques, històries hagiogràfiques, contes i llegendes d'amor trets del llatí o d'altres literatures. Les primeres albers del Renaixement clàssic es palesen a Catalunya amb les novel·les històriques d'Antoni Canals i, sobretot, amb el *Somni*, de Bernat Metge, un dels millors prosistes catalans de tots els temps. Antoni Canals glossà i comentà amb tanta profusió i llibertat diversos temes de la història antiga, que les seves narracions resulten realment novel·les i en tenen i tot l'estil, que en la ploma d'aquell polígraf és vivent i natural, a desgrat de la seva prolixitat. Bernat Metge, l'originalitat del qual ha estat discutida per tal com imita determinats autors llatins i italians, fou encara un estilista i un pensador. El crític menorquí J. M. Guàrdia escriu, a propòsit del *Somni*: «Pocs volums tan reduits tanquen tanta substància. Hi ha una mica de tot, en aquest «somni» d'un observador que no somniava gaire, si hom jutja els seus costums mentals per l'agradable ecepticisme que el distingeix i per un sentiment molt viu i molt intens de la realitat». La llengua literària assoleix amb aquest autor el màxim de puresa i de galania; la prosa de Bernat Metge més encara que la de Lluïl i Muntaner és modèlica. Quant al caràcter propi de la novel·la catalana, tot i les seves influències forasteres, som del mateix parer que un remarcable crític contemporani el qual diu que aquest caràcter és el seu realisme que es manifesta, tant com en l'absència del meravellós, en el color local i en el d'època. En el temps de Bernat Metge l'idioma literari es manté dintre d'una unitat absoluta en tots els països on es parla català, signe evident, també, de la unitat de cultura de tots aquests països.

2) *L'escola poètica valenciana*.—La influència italiana i especialment del Petrarca es deixa sentir en els dos poetes més importants de la literatura clàssica catalana: Jordi de Sant Jordi i Ausiàs March, tots dos valencians i contemporanis, de la primera meitat del segle XVI. A l'aparició d'aquests poetes existia ja a València una escola poètica que emprava un llenguatge culte i llatinitzat i que, abandonant els temes històrics i les formes trobadoresques, conreava els temes religiosos, al·legòrics i satírics i usava les formes italianitzants. Potser només va conservar l'ús del apartat i de la «codolada» en els temes satírics, com per exemple en l'*Espin* de Jaume Roig, un xic anterior als dos esmentats.

Jordi de Sant Jordi, poeta ple de sentiment i de dolcesa, d'un estil fluïd i delicat, va produir poc, però influï decididament en l'obra del seu deixeble Ausiàs March. Aquest darrer imita, en certa manera, el Petrarca, amb qui se l'ha comparat sovint, sobretot pel seu conceptisme amatori, però amb tot i ésser-li inferior, no deixa de mostrar sempre la seva originalitat. Menys



### Qui no és trist, de mos dictats no cur

*Qui no és trist, de mos dictats no cur,  
o en algun temps que sia trist estat;  
e lo qui és de mals passionat,  
per fer-se trist no cerque lloc escur.*

*Llija mos dits mosrans pensa torbada,  
sens alguna art eixits d'hom fora seny;  
e la raó que en tal dolor m'empeny,  
amor ho sap qui n'és la causa estada.*

*Alguna part e molta és trobada  
de gran delit en la pensa del trist,  
e, si les gents ab gran dolor m'han vist,  
de gran delit m'arma fon companyada.*

*Quan simplement amor en mi habita,  
tal delit sent que no em cuït ser al món,  
e, com sos fets vull veure de pregon,  
mescladament ab dolor me delita.*

*Prest és lo temps que faré vida ermita  
per mills poder d'amor les festes colre;  
d'est viure estrany algú noes vulla dolre,  
car per sa cort amor me vol e em cita.*

*e, io, qui l'am per si tan solament,  
no denegant lo do que pot donar,  
a sa tristor me plau abandonar  
e per tostemps viure entristidament.*

*Traure no pusc de mon enteniment  
que sia cert e molt pus bell partit  
sa tristor gran que tot altre delit,  
puis hi recau delitós llanguiment.*

*Alguna part de mon gran delit és  
aquella que tot home trist aporta,  
que, planyent si, lo plànyer lo conforta  
més que si d'ell tot lo món se dolgués.*

*Esser me cuït per moltes gents reprès  
puis que tan llo viure en la vida trista,  
mas, oi, qui he sa glòria a l'ull vista,  
desig sos mals, puis delit hi és promès.*

*No es pot saber, menys de l'esperiença,  
lo gran delit que és en lo sol voler  
d'aquell qui és amador verdader  
e ama si veent-se en tal volença.*

*Ll'entre cards, Déu vos don coneizença  
com só per vós a tot extrem posat!  
Ab mon poder amor m'ha enderrocat  
sens aquell seu d'infinida potença.*

AUSIÀS MARCH  
(1414 — 1460)

humanista que el cantor de Laura i sense deixar-se dominar, com aquest, per la imatgeria mitològica o per la grandesa de la cultura clàssica renaixent, Ausiàs March posseïx un lirisme personal que no té la brillantor del del Petrarca però que tampoc no és après en cap font estrangera.

El pare d'Ausiàs March, Pere March, era autor d'un poema moral; el germà d'aquest, Jaume March, havia compost un diccionari de rimes, i un cosí d'Ausiàs, Arnau March, havia compost una remarcable *Cançó*

d'Amor. L'escola poètica valenciana comprenia altres poetes, a més dels esmentats, com Joan Roís de Corella, Bernat Fenollar, Jaume Gazull i Andreu Febrer. Aquest darrer és molt conegut per haver posat en tersines catalanes tot el poema del Dante *La divina Comèdia*.

Mentre els poetes de parla catalana imitaven o traduïen les grans obres dels autors del Renaixement italià, ells eren estimats o traduïts pels poetes castellans. El marquès de Santillana feia grans elogis de Jordi de Sant Jor-

di. Les poesies d'Ausiàs March són traduïdes a l'espanyol, per Baltasar de Romani, per un poeta portuguès d'expressió castellana, Jorge de Montemor, i per Francisco Sánchez de las Brozas. Vicenç Mariner el traduïa en versos llatins.

3) *Estancament*.—La cultura catalana, que en el seu procés constructiu segueix una línia paral·lela al procés polític del país, sofreix un estancament en el segle XVI, que és el preludi de la seva decadència. Això no li permet assimilar del tot els aires de renovació que li vénen del moviment humanístic que es produeix a tot Europa i al qual els homes cultes no eren indiferents. Acabem de recordar que un poeta de València, Andreu Febrer, traduïa la *Divina Comèdia*. També hem dit que la novel·lística catalana, amb Bernat Metge al cap, es nodria de models llatins i italians. Les traduccions catalanes del Boccaccio són nombroses. Però en el seu aspecte literari l'esclat del Renaixement clàssic acaba aci.

Des del punt de mira artístic hi ha també estancament: l'art pròpiament català mor en el moment que el Renaixement italià s'imposa a tot Europa. Hom construeix temples, monestirs i palaus, puix que les necessitats dels temps ho exigien, però tot es fa segons normes ja existents o per obra d'artistes estrangers, del tot deslligats de l'esperit del país. En el terreny de la ciència només podem registrar un nom: el de Ramon Sabiuda, lul·lista per la seva formació. Aquest filòsof barceloní no va deixar gaire solc a Catalunya, on fou realment una veu isolada. De la seva obra, escrita en llatí, sobre la teologia natural, no en sabem gaire cosa més que el que va traduir-ne Montaigne, el qual féu el seu elogi. Pel seu eclectisme, Sabiuda ja fou un home del Renaixement i, per la seva originalitat fou també, en certa manera, un precursor de Descartes.

4) *Decadència política*.—La unió de les corones d'Aragó i Castella senyala el punt de partida de la decadència cultural catalana, ja preparada per altres factors; aquesta unió, realitzada, no pas per un pacte federal, sinó per un matrimoni reial, va iniciar un període d'absorció política i, de retop, cultural, durant el qual el procés de decadència s'accelera tant, que no dona temps al país per a assannar-se com li corresponia dels grans autors clàssics que el món anava en certa manera descobrint. Mancada d'aquesta base, la llengua literària es va deixar substituir fàcilment, entre els mateixos catalans, per la llengua del poble que exercia l'hegemonia política dintre la monarquia espanyola. Adhuc el sistema jurídic del país fou substituït pel sistema que s'havia donat el reialme de Castella. Això esdevenia en una època en la qual els corrents imperialistes i absolutistes dominaven la política dels Estats europeus. I així Catalunya va veure com s'esfondraren les bases jurídiques del seu sistema polític; només el dret civil català subsistia amb tota la seva robustesa.

Amb la decadència política s'inicia

# Significació mundial de la nostra guerra d'independència

Com més avança el curs de la nostra guerra més clarament van definint-se les seves característiques i se'n destaca la significació. Per bé que la República Espanyola agredida ho va denunciar a les més altes tribunes de mundial ressonància, fins ara la consciència del món no havia començat a comprendre el seu caràcter bàsic de guerra d'independència i de sagnant episodi d'una lluita internacional.

Que la nostra és una guerra d'independència contra la invasió de les forces armades de pobles que no havien rebut cap greuge de la República, és un fet tan flagrant i comprovat, que ningú, seriosament, podria negar-ho. La intervenció estrangera a favor de la facció militar-feixista, s'ha tornat tan descarada i ha pres una tal amplitud que és ja impossible amagar-la, ni tan sols dissimular-la. No es tracta solament dels anomenats voluntaris, veritables tropes de línia d'exèrcits estrangers; és, a més, l'aportació de tècnics, d'especialistes, d'aviadors italians i tudescs, sense la qual els rebels ni tan sols podrien continuar la lluita. És el concepte foraster de la guerra totalitària que n'agreuja la crueltat amb els submarins pirates i els avions assassins. Ja no són precises les proves fragmentàries de declaracions de presoners o fotografies reveladores, ni les acusacions massives d'un conjunt de documents com el Llibre Blanc, testimoni aclaparador acollit fa uns mesos en els medis internacionals amb una aparent i voluntària indiferència. Avui, davant de les arrogàncies que, empesos per l'ure de

la supèrbia, llencen els principals culpables de la nostra guerra, ningú no podria honestament desconèixer-ne el caràcter. A qui encara volgui enganyar-se, li serà molt difícil després de l'arenga mussoliniana a les milícies feixistes exaltant les seves preteses gestes en terres d'Espanya...

Quant al caràcter dramàtic d'una lluita internacional, l'ambient cada vegada més confús i l'atmosfera cada cop més enrarida van deixant-ho veure, fins als ulls dels estrangers més obcecats per la passió partidista. Per

tot Europa i arreu del món, se sent un soroll d'armes que és com un trist presagi d'hores que seran de general amargor si la indecisió dels que en realitat tenen la força continua encoratjant la gosadia dels que són fonamentalment febles. És ara, davant la imminència de l'amenaça i la gravetat del perill, quan els amenaçats comencen a veure i sentir que l'ajut dels agressors als rebels ha estat principalment per a preadre posicions i afermar avantatges per al cas d'una possible conflagració mundial.

Propòsits, però, condemnats al fracàs més rotund. Esforços inútils tots ells. El joc és massa groller, ensenyen massa les cartes i la intenció veritable per a què el món amb consciència i dignitat pugui caure al parany. Per això, malgrat les bravates inflades de supèrbia, el feixisme està decisivament condemnat a la derrota a tot el món. I l'Espanya agredida i màrtir és la que més haurà contribuït, amb el seu cruent sacrifici, a assegurar aquest tombant decisiu i venturos del destí de la humanitat.

Com fins ara, continuarà imposant-se el curs inexorable dels fets. Superada l'hora angoixosa, tornarà la pau amb la victòria. Aleshores hauran fugit o mort els moros i els legionaris, els aviadors i els tècnics estrangers. I els espanyols i els catalans que traïren la pròpia terra sentiran la condemna de la irredimible vergonya. Ara pretenen enganyar-se ells mateixos amb el partidisme violent i la passió rencorosa procuren eixordar-se amb les imprecacions grolleres i les paraules insultants. És inútil, res no poden la ira i les mentides contra el nostre dret i l'ideal d'avenc i de llibertat de la República. Davant del curs de la guerra i l'evolució cada vegada més visible de la consciència universal, senten pròxima la catàstrofe, i més s'exasperen i cauen en la violència, com més voldrien alliberar-se del fatalisme de la negra condemna que pesarà damunt d'ells, de la culpa inesborrable de la més gran traïció que registra la nostra història.

## Concurs literari de AMIC

AMIC obre un Concurs al qual podran concórrer exclusivament els soldats que lluiten als Fronts de la llibertat.

S'adjudicaran tres premis i sis accésits.

1. Un premi de 500 pessetes a la millor narració d'un fet bèl·lic de l'Exèrcit republicà, preferentment viscut pel narrador.

Dos accésits de 300 i 200 pessetes a les narracions que segueixin en mèrits a la premiada.

2. Un premi de 500 pessetes a la millor poesia de tema de guerra.

Dos accésits de 300 i de 200 pessetes a les poesies que segueixin en mèrits a la premiada.

3. Un premi de 500 pessetes a la millor anècdota de guerra, preferentment contada per un dels seus protagonistes.

Dos accésits de 300 i de 200 pessetes a les anècdotes que segueixin en mèrits la premiada.

Els originals han d'ésser escrits en una lletra llegidora i tramesos abans del dia 15 de març del 1938, als "Serveis de Cultura al Front", Diagonal, 411, primer, amb la indicació: "Per al Concurs del periòdic AMIC".

El Jurat dictaminarà dintre els quinze dies següents al tancament del termini d'admissió.

## Els imperatius de la civilització

La forma més alta de la civilització, presa en un sentit total i sense enquadrar-la en un determinat perímetre racial o en qualsevol clima geogràfic, és el manteniment de la llibertat individual i col·lectiva sintetitzada en el liberalisme, en la democràcia parlamentària i en la democràcia interna dels partits i dels pobles de base treballadora. Aquestes tres tendències és indubtable que, en l'hora actual, es troben, en el terreny de les realitats, sotmeses a canvis orgànics i a una coordinació ideològica i tàctica que les fa momentàniament compatibles i solidàries. Però allò indubtable és que permeten la formació d'un ample front popular contra les forces regressives i estàtiques d'aquesta modalitat moderna de l'esclavatge, econòmicament i políticament totalitària, que és el feixisme. Hous ací per què la defensa més noble, més digna i alhora més heroica de la civilització resideix, a hores d'ara, per paradoxa, en el combatents anònims de Xina i dels pobles hispànics que lluiten arma al braç. D'allà i d'ací en surt la flama d'una nova concepció del patriotisme que no exclou, sinó ben al contrari, sentiments de solidaritat internacional. Aquest patriotisme, per tant, contribuirà a crear noves formes de vida més justes i més en harmonia amb la naturalesa còsmica i humana. És, a fi de comptes, el patriotisme que només es sotmet a una mena d'impera-

tius: els imperatius de la civilització i que defuig totes les inclinacions atàviques. I per això les elucubracions teòriques signifiquen ben poca cosa davant el sacrifici real, conseqüent i persistent dels nostres soldats. Ells són, en realitat, els forjadors d'un nou estat de coses per a l'esdevenidor. Un batalló feixista vençut és una nova batalla guanyada contra la barbàrie i el crim organitzat pels Estats totalitaris. Mai com en aquesta ocasió s'havia produït una més bella i al·legòrica paradoxa. Ara la sang vessada redimeix els homes i els pobles hispànics de tanta abúlia, de tanta indiferència i de tanta incúria. I al mateix temps els combatents de la República s'erigeixen, en aquesta hora històrica, en els fermes defensors d'una humanitat avançada i progressiva. En aquest reuó d'Europa, amb una ampla finestra oberta de cara al mar, es juguen qui sap les coses. Espanya, avui dividida en dues parts discordants, antitètiques, tràgicament bel·licoses, en l'esdevenidor i en un període de post-guerra que vindrà, haurà de superar les grans dificultats per a un ressorgiment del país. Perquè, cal dir-ho. Sense un ressorgiment econòmic que mobilitzi les nostres fonts de riquesa, que elevi el nivell de vida dels camperols, que augmenti la vitalitat de les indústries, que estableixi una política adequada d'exportació i importació de productes industrials i agraris,

SOLDAT CATALA DE L'EXERCIT DE LA REPUBLICA

PREN NOTA DE LA PRORROGA QUE HEM ESTABLERT PER AL TERMINI D'ADMISSIO DEL NOSTRE CONCURS LITERARI. ENVIA'NS ALGUN TREBALL PER A PRENDRE-HI PART. TENS TEMPS FINS EL DIA 30 DE MARÇ.

la del comerç i la de la navegació, alt deure que les circumstàncies ens asserosos vehicles de cultura. Amb el seu domini sobre la Mediterrània, Catalunya havia assolit una tradició marítima de primer ordre, que no hauria pogut mantenir-se sense una base científica. Molts foren els navegants que, eixits de les terres catalanes, anaren a explorar les mars desconegudes. I així un erudit dels nostres temps, el doctor Ulloa, ha pogut establir sobre bases força consistents la hipòtesi de la catalanitat de Colom, amb la qual es demostraria el paper importantíssim que Catalunya hauria representat en les descobertes geogràfiques de finals del segle XV que van canviar totalment la fesomia del món. Certa o no la hipòtesi, el que està comprovat és la importància de l'aportació catalana als primers viatges del descobriment d'Amèrica, cosa que no és d'estranyar coneguda l'impetuosa marineria que en l'època medieval tingué el nostre poble

SOLDAT CATALA DE L'EXERCIT DE LA REPUBLICA

LES PAGINES D'AMIC SON OBERTES A LA TEVA COL·LABORACIO. ENVIA'NS CONTES, ANECDOTES, REPORTATGES, POEMES, I TINGUES LA CERTESA DE VEURE-HO PUBLICAT EN AQUESTES PAGINES.

no fóra possible el compliment d'aquest alt deure que les circumstàncies ens assenyalen: ésser un exemple de democràcia activa. I democràcia activa vol dir, a fi de comptes, persistir. Lluitar al front i a la reraguarda amb un sol pensament i una sola voluntat: vencer el feixisme. Hores difícils posen i posaran encara a prova el tremp del nostre caràcter i la força constructiva i combativa del nostre entusiasme. Serà endebades. Sabem allò que volem i com aconseguir-ho. Nosaltres hem venut dit als horaris de treball, als interessos particulars, a totes les mesquineses que voldrien perdre'ns, la paraula més encertada: detureu-vos. Perquè tota mena de sacrificis són pocs per a aconseguir la victòria final i posar tot l'entusiasme de la nostra joventut al servei de la pàtria, perquè entenem que és servir alhora els imperatius de la civilització.

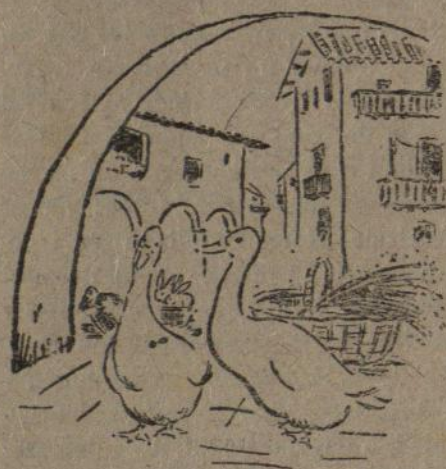
F. S. FORNER

Margarida posà dos platets blancs damunt la taula, estirà el calaix i en féu sortir dues culleretes, i les posà al costat dels plats.

Joan aparegué per la porta negra del rebost abraçant un gran pot de confitura. Es posà de puntetes i esbufegà per deixar-lo al mig de la taula. Després deslligà el vell paper d'estrassa, i la bona flaire omplí tot el menjador. Penjat al sostre, el quinquar romania apagat, però a la llar hi havia una bona flama. Al defora, la nit era molt feréstega. Les gallines abandonaren els saltadors i es van ajocar a l'estable.

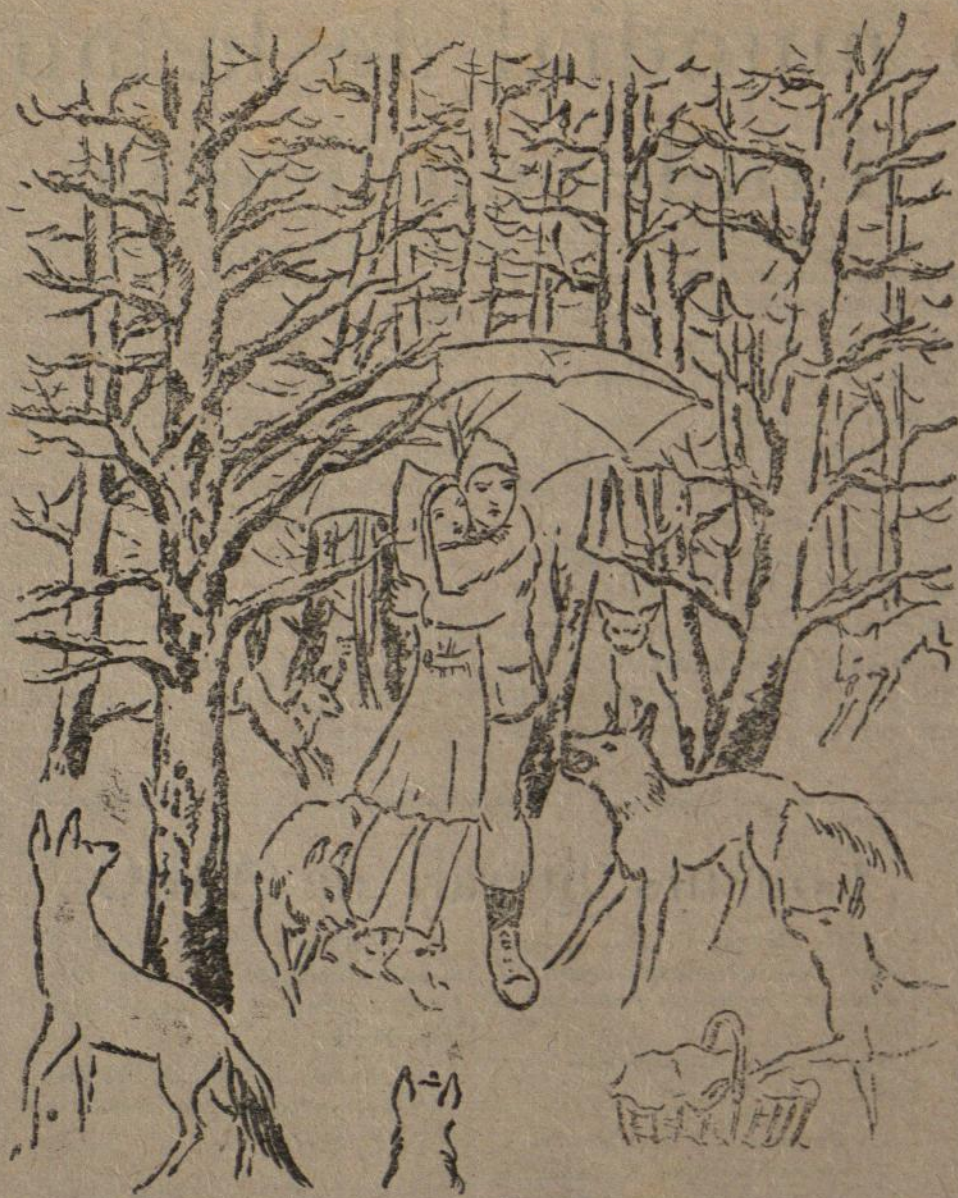
Dins del menjador fumat hi havia bona escalfor. Joan i Margarida s'assegueren davant dels plats, i els seus ulls brillaven mentre les boques assaborien la confitura olorosa. Però, al cap de poc, es sentí un bram a la xemeneia, i la flama s'aclofà a la llar, i els tions espetegaven. Molts raigs d'espurnes es van escampar, feien estranys gargots de foc, i es fonien dins l'ombra del menjador. I tot seguit un remolí xiulador trasbalsà tota la casa. Era el vent que s'havia ficat per la xemeneia i caigué a dins com en un parany. Féu giravoltar les cadires; el gats s'estarrufaven i feien bots, i fugien com dimoniets fins a amagar-se darrera les saques de farina. Quan volia passar per les esclotxes, feia uns udols com si tota la casa fos plena de monstres. Envaí la cuina i féu rodolar i atropellar-se totes les cassoles d'aram que reposaven prop dels fogons adormits. El soroll omplí tot el menjador, on el quinqué es gronxava penjat al sostre, i ressonà per tota la casa. Però com que Joan i Margarida estaven molt fets amb les pluges i els grans bufaruts, no se n'espantaren gens de tot allò, i llavors obriren una finestra i van desempresonar el vent. Ell s'hi abocà furiós, però bramant d'alegria. Esbullà els cabells dels infants, i, en ésser a fora, tombà la gàbia dels conills, topà amb els pallers, i tots els brins que jeien per terra volaren dins la foscor.

Un matí, les hores no vibraren. Com si les campanes s'haguessin tornat de terrissa o les haguessin embolicades amb cotó fluix. I quan Joan i Margarida eixiren a la finestra, tot ho veieren guarnit de neu. N'havia quedat una



bona tofa damunt l'ampla esquena dels pallers, i cada olla, al cim del pal, tenia cabells blancs.

La tanca era com una llarg pastís de nata. El carro, amb els braços cap al cel, semblava guarnit per portar una núvia. El poble no era el mateix, amb les teulades i les cornises blanques. Semblava que a cada casa hi vivien



E L V E N T

fades. Com que no havia nevat molt, tots els ocells encara eren vius, i passaven vora la finestra.

Però aquell dia els infants havien de portar ànecs a la vila, perquè el pare ja se n'havia anat al cel, i la mare es feia velleta. Es posaren robes gruixudes i bones sabates. Joan prengué el cistell amb tapa reixada, on havia ficat tres ànecs blancs que enamoraven de veure, i de tant en tant piulaven.

Margarida s'endugué el cistelló amb la minestra i un gros paraigües blau, perquè el cel encara es veia gris.

Havent travessat el poble i la vasta planúria dels camps emblanquits, per un camí de llargues voltes pujaren al cingle, des d'on les cases s'albiraven xiques, i cada persona com una formiga. L'esguard es perdia enllà de les muntanyes nevades.

Llavors feren una bona reposada i van esmorzar. Molts ocells vingueren; se'ls posaven al cap i a l'espatlla, i saltaven a terra per picar les engrunes. Els ànecs traïllaven per entre el reixat de la tapa, meravellats de veure el món tan blanc com ells. Movien els becs a dreta i esquerra, i entre ells piulaven.

Havent esmorzat, seguiren pel camí del bosc. Tots els arbres s'estaven quiets com si s'haguessin tornat de sal. En tot el matí no trobaren ningú.

Només un conill travessà el camí. Es veia que havia sortit per alguna necessitat urgent, perquè saltava adalerat, sense aturar-se a badar enlloc. Els nens pensaren que potser se li havia

refredat algun nadó, i corria a buscar herbes o a consultar el metge.

Abans de migdia arribaren a la vila. No s'aturaren a contemplar les cases boniques perquè els calia enllestir, i anaren de dret al mercat. De lluny ja veieren l'homenàs que anava traient conills d'una gàbia gran per ficar-los, triats, en altres més petites. No trigà que els nens foren al seu davant. L'homenàs obrí el cistell i estirà els tres ànecs pel coll, tots en un grapat. Els nens volien protestar —ells que sempre els prenien amorosament— però amb l'altra mà els dava les monedes, i es girava vers una dona que demanava colomins.

Joan i Margarida, tot anant-se'n, tombaren el cap dues o tres vegades, però ja els ànecs havien desaparegut entre nous companyons. Llavors van comprar formatges i bones llenques de porcella, i tot seguit se n'entornaren pel camí del bosc.

En una font arrecerada van dinar, i mentrestant els núvols s'espessien més. Abans d'acabar, Margarida sentí un bes gelat a la galta, i de seguida tot el cistell quedà esquixat de neu. Desaren cuita-corrents les romanalles i empengueren el camí, pressosos, des-sota el paraigües blau.

Per damunt de la neu anaven deixant llurs petjades menudes. Al cap de poc, un ocell va caure vora el camí. Joan deixà el cistell i correu a collir-lo, i amb l'alè calent el varen revifar. Margarida se'l quedà sota l'abric.

Mentrestant, la flaire de porcella,

molt indiscreta, s'escampà fins massa endins del bosc, on les bèsties famolenques habiten. I en reprendre el cistell, Joan veié sortir d'entre els arbres una mena de gossot negre; va esclaiarse de pensar que potser era un llop. No digué res a la germana, però la invità a córrer una mica per fer-se passar el fred.

Aviat aparegueren més llops en el camí, enllaminits, la boca fent-se'ls aigua. Avançaren pausadament, com si anessin ben segurs de la presa. I mentrestant els nens ja es cansaven de córrer. Llavors, un lloparrot que entre tots volia semblar l'amo, udolà llargament. Joan tapà els ulls de Margarida, però ella li arrabassà la mà, i tots dos veieren l'esgarriós seguici. Aleshores el fred de la neu semblà pujar ràpidament per les cames fins al cor, i es quedaren muts i quiets com els arbres de sal. De seguida els llops els envoltaren, guspirejant, i feien carrisquejar els ullals plens d'escuma. Els borrallons anaven caient silenciosos. I els llops anaven avançant que ja quasi llepaven els vestits. I encara n'arribaven més de tots els indrets més pregons del bosc.

El vent, que s'estava ensopit per dalt de les branques, s'alarmà del que passava damunt la neu del camí. Baixà, silenciós, i quan veié els nens sota el paraigua, li semblà conèixe'ls, i tot seguit es recordà d'aquella nit que va entaforar-se a la xemeneia. Llavors es deli per fer quelcom en bé d'ells, i des-ensopint-se tot d'una envestí amb fúria contra la tela del paraigua, i amb ell els nens s'enlairaren més amunt que els arbres nevats.

El vent, en trobar els nens tan gelats i plens d'esglai, anà esdevenint tebi, i ells aviat es van revifar. Enganxaren el mànec del paraigua a la nansa del cistell, i van aseure's un a cada banda, ben enllaçats als braços.

Així travessaren el bosc meravellats del viatge, i ja no envejaven els ocells. Al seu entorn, tot l'espai era ple de la blanca tremolor dels borrallons. Com petites roses anaven a fer més flonja la blancor de la terra.

Aviat veieren el poble mig esborrat al fons, i llavors començaren a davallar. Volaren per damunt del cloquer i les teulades on la neu s'anava apilonant. I en arribar a la seva caseta,



el vent els deixà suaument a la porta, i ell partí cap a un país més calurós. Joan i Margarida trucaren, i en eixir la mare se li llançaren al coll, i li ho contaren tot vora la llar.

Dalt del cingle, els llops encara miraven en l'aire.

(Il·lustracions de l'autor)

PER

M. P L A N A S B A C H

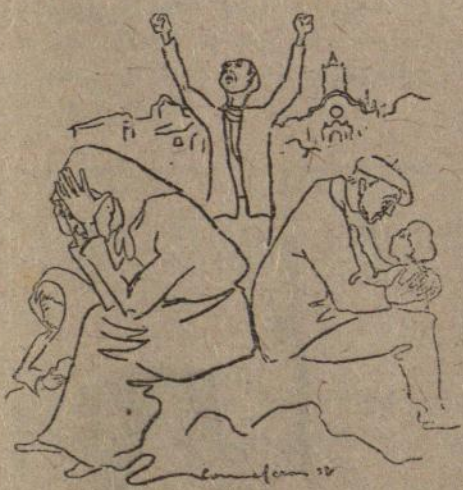
Es un poble de color de mel —sobretot a l'hora de l'alba i la de la posta— en el llençol gris d'aquestes desolades planures d'Aragó, d'una bellesa sòbria i austera. Situat en un lloc on la planura comença a esdevenir muntanya, els carrers són trencats, irregulars, plens de desnivells que ajuden a les més gracioses perspectives. Els voltants estan tacats per la verdor de l'horta. I al costat de la cinta polsosa de la carretera hi ha la cinta d'argent d'un rierol que es perd després, en veure's sol i trist fora del poble, vers unes muntanyes —no tant: unes muntanyetes— morades de llunyania.

A l'entrada i a l'eixida del poble, la carretera, que dibuixa en el llençol de terra unes corbes fines, suaus, té a banda i banda uns àlbers esvelts, que a l'estiu es vesteixen de petites fulles tremoloses pel vent i ara a l'hivern tenen unes branques nues en les quals de dia xerrotegen els ocells, i de nit la lluna s'hi penja com un fanal xinès.

Excepte la carretera, els carrers del poble són estrets i no mancats de claror perquè les cases —algunes de les quals tenen un escut d'armes damunt la porta d'entrada— són baixes, com en tots els pobles de per aquí.

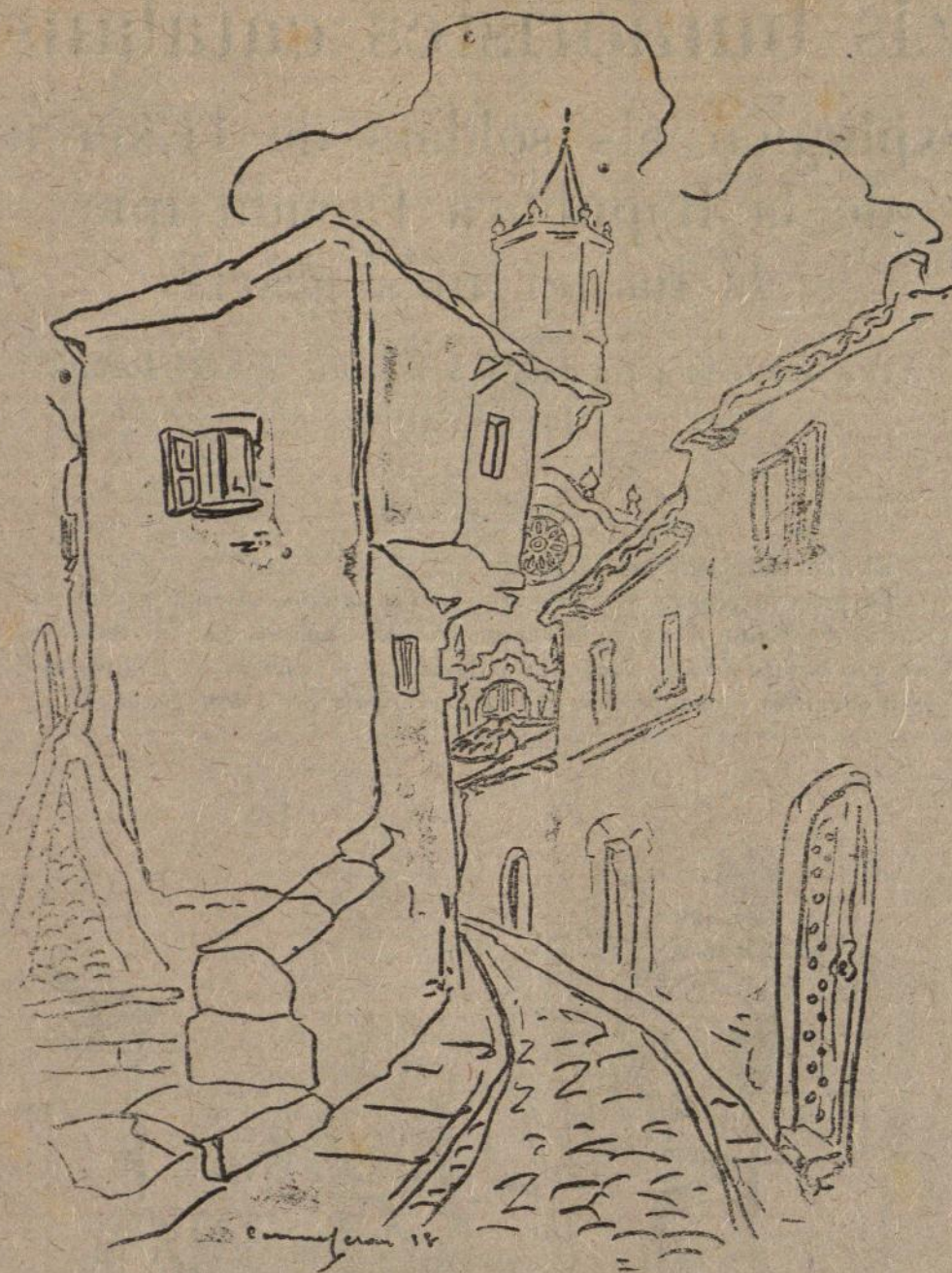
Hi ha una plaça de forma rectangular i anellada de porxos sota els quals, en temps de pau, passejaven els diumenges de pluja, o els de massa sol, les noies i els nois del poble, rostres encesos pel fred, ampla rialla grassa, parla ritmada per una graciosa cantarella— sota l'esguard greu i apagat dels vells.

En l'ombra d'aquests porxos s'obren les portes de la fonda i del Cafè de «Izquierda Republicana». Abans aquest local, inconfortable, era el dels senyors, dels cacics, i en deien, amb vanitat grotesca, el Casino. La gent del poble, però, com que sabia per experiència qui eren els cacics, l'havia ba-



tejat d'una manera més pintoresca: l'«Arca de Noé».

Al fons de la plaça hi ha l'Ajuntament, construcció del setcents, d'un barroc trist i pobre. En un carreró proper a l'Ajuntament hi ha un convent on l'Estat Major del Cos de l'Exèrcit



## EL POBLE NEGRE

del qual formo part ha instal·lat les seves oficines. Un altre convent, voltat d'horta, als afores del poble, ha esdevingut escola.

L'església, també d'estil barroc, però d'un barroc més ric i més pur que el de l'Ajuntament es dreça en un petit turó al costat de la carretera. Té una ampla portalada que aguanten unes columnes salomòniques i un campanar on fan niu els coloms. Aquesta torra sempre voltada d'esbategar d'ales, quan el poble es summeix en l'ombra blava del crepuscle, resta encara, durant uns moments, daurada de sol, i és com una flama. Davant l'església hi ha una placeta enllosada i un camí de ferradura que, fent giragones, puja vers la muntanya tota florida de romanins i espígols.

Dalt d'aquesta muntanya hi ha un casalot abandonat—el nostre capità enfilant-se com una cabra, l'ha seguit de cap a peus— on, temps era temps, florí una llegenda tràgica: l'amor, la gelosia, la cobdícia, la follia, la mort. Avui dalt d'aquesta muntanya i d'un «cabezo» que hi ha a l'entrada del poble, hom ha instal·lat dues metralladores antiaèries.

Les tardes dominicals, les noies d'aquest poble es posen la roba de les festes, es maquillen d'una manera bon xic arbitrària—amb la pau ha fugit dels camps la senzillesa, i el retorn a la natura que preconitzava Rousseau, cada dia esdevé més difícil— i, com que no poden anar sota els porxos de la plaça perquè els omplen els cotxes de l'Estat Major, passegen carretera amunt i carretera avall fins que fosqueja. O bé s'arriben a l'«estanca», que aquest és el nom que ací donen a la presa d'un molí proper.

Malgrat aquesta dominical desfilar de nois i noies que riuen i canten, malgrat la lluminositat del paisatge, el poble és negre i és trist. Hom no s'explica, de moment, aquesta negror, aquesta tristesa. Després, sí; després veu que al poble hi ha més dones que homes, més gent que va endolada que no pas amb vestits de color.

I pensa i no s'equivoca: per ací ha passat el crim, la vessania del crim.

Ha passat com ha passat per totes les terres i per tots els camins que foren sollats per la potja dels rebels.

Ha passat i ha deixat darrera seu una estela de sang i de silenci.

PER

LLUIS CAPDEVILA

Per ací ha passat el crim...

S'acabaren les cançons i l'alegria. Els noies i noies que riuen o canten deixen damunt l'aire un record de cançons.

Avui les veus sonen fredes, glaçades, marcides.

Riuen i canten, però damunt la seva rialla i el seu cant hi ha la tragèdia.

Damunt la rialla i el cant dels nois i les noies i damunt del paisatge lluminós...

El cel és resplendent, i les cases i els carrers tenen color de pa amb mel. I, no obstant, damunt tot plana una invisible tristesa...

Ha passat el crim, la vessania del crim...

A una dona, que fins que no hem entrat nosaltres al poble, havia restat voluntàriament reclosa a casa, li mataren el marit pel delictes d'haver votat la República, i viu amb sis fills infants—el més gran de vuit anys— que sovint li pregunten: —I el pare on és? Per què no torna?

En una altra casa n'assassinaren catorze, i ara el vell no sap com mantenir les filles, les noies, els nets.

A un altre que havia treballat un cert temps a Barcelona i no lligava gaire amb els cacics, el mataren, perquè li deien «el catalán».

Al president del Centre d'Esquerra l'anaren a cercar a altes hores de la nit, l'arrencaren dels braços de l'esposa i d'una filleta de tres anys, i no ha tornat més a la llar. A un altre fill, un minyonet de catorze anys, perquè cercava el cadàver del seu pare, el caçaren a trets.

Durant els primers temps de la revolta, quan el poble estava dominat pels rebels, l'odi, la incomprensió, el crim, la venjança personal, estaven a l'ordre del dia.

I heus ací perquè avui, en aquestes daurades tardes d'avui, quan ja flo-



reixen els ametllers, i la torra de l'església pren coloracions de mel i els coloms s'envolen amb una tremolosa remor d'ales, aquestes pobres dones, aquestes pobres criatures, vesteixen dramàtiques robes negres.

Front d'Aragó.



Tot pot arreglar-se

—Ja ho veieu! Tants coloms i ni una trista veça per alimentar-los.

—Veneu-me'ls: us en dono una arrova de veces.

### UN PRACTIC DE LA MENTIDA

Un anglès desembarca al port de Màlaga, i tota una pandilla de trinxeraires se li abraona per portar-li la maleta. L'anglès és divertit, i com que ha sentit dir que aquell és el país dels mentiders, els diu:

—Me'l portarà, i li donaré dues pessetes de propina, aquell que més aviat em digui una mentida.

—No hi vull tractes amb vostè —salta un dels bordegassos— perquè és poc formal. No havia dit que ens donaria un duro? I ara surt que només seran dues pessetes...

I sense pensar-s'hi gens li pren la maleta dels dits.

### BENEFICENCIA

Una senyora encarregada d'una recaptada benèfica, presenta la safata a un senyor molt ric.

Aquest gira el cap i s'excusa:

—No porto ni un cèntim al damunt.

I la senyora li respon:

—Aleshores prengui alguna cosa, perquè la capta és per als pobres.



—Com és possible? Us heu atrevit a pegar aquest home quan ja el teníeu estirat a terra?



—Sí i què



—Res, res! Trobo que li heu donat una pallissa molt ben donada.

# Els humoristes catalans expliquen als soldats de l'Exèrcit de la República l'acudit que els ha fet més gràcia

Avui tenen la paraula Joan d'Ivori, Miquel Joseph i Josep Mallol

JOAN D'IVORI

El gran dibuixant ens ha dit:

La primera vegada que vaig sentir un acudit que em féu gràcia fou quan jo era petit; el va fer la meua germana i sempre més l'he recordat. Com que la seva frescor s'aguanta malgrat que se n'hagin fet d'altres que poden ésser fins i tot superiors, us he fet un dibuix per a acompanyar-lo.



—Ai nena que cauràs!

—No tinguis por que ja m'aguanto jo.

MIQUEL JOSEPH I MAYOL

Algú ens dirà que el fet que l'actiu home de cinema sigui inclòs entre els humoristes que responen a aquesta enquesta, és de si un gest d'humor. Perquè Joseph i Mayol no és pas com a humorista que s'ha creat un nom. Però si tenia un acudit tan bo per a contar, per què no incloure-l'hi?

I heus ací que li hem fet la consabuda pregunta. Ell era al saló de proves revivint uns films antics d'homes i coses de Catalunya. Ens hem atansat a en Joseph i a cau d'orella, com quan som al cinema de veres, li hem dit què volíem d'ell. L'home ha restat pensatiu una estona i quan s'ha encès el llum, per la cara que feia hem vist que l'acudit ja li ha vingut a la memòria. I ens l'ha contat sense fer-nos glatir gens.

Són una parella de puces que festegen. La femella pregunta al seu promès:

—Amor meu, què em regalaràs quan ens casarem?

—Mira, videta, ens comprarem un gos per a nosaltres sols.

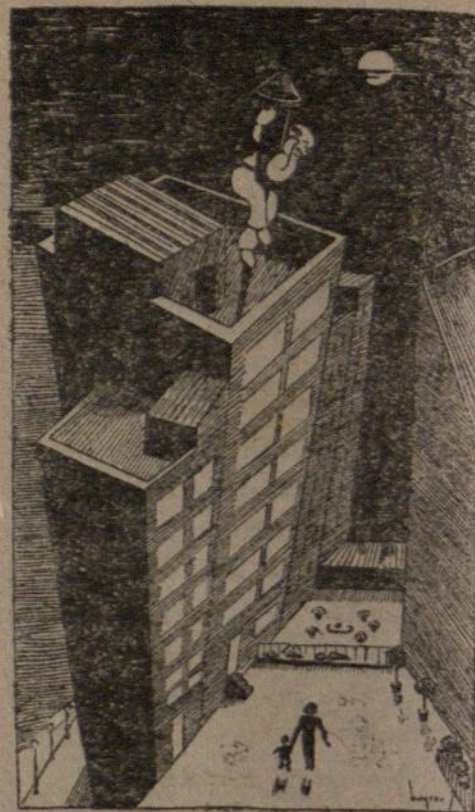
JOSEP MALLOL

El nostre col·laborador, tan conegut a Catalunya per la seva col·laboració en lo més popular de les publicacions catalanes, ens ha enviat aquest acudit:



L'Amo: —Has trigat dues hores a tornar del camp.

—Oh, vostè no sap el que costa d'arrosegat això per la carretera.



El pare enfilat, al nen que li ha demanat la lluna.—Ho veus, nen, com no hi arribo?

### POSATS A DIR

En una reunió ponderaven la velocitat dels trens a Anglaterra i els Estats Units. Un andalús que rodava per allí, va ficar-hi el nas i deixà anar:

—Diguin-m'ho a mi. Una vegada feia via cap a Xicago, i a causa del bitllet em vareig barallar amb el cap d'una estació. Arrenca el tren en el precís moment que aixeco la mà per clavar-li una bofetada, i en deixar-la caure la va rebre el cap de l'estació immediata.

### BONA EDUCACIO

—Nen, no ensenyis paraules lletges al lloro.

—Si no les hi ensenyo pas, mamà! Precisament li estic dient les que no ha d'aprendre.



—Encara que sembli mentida aquest gerro té més de 2.000 anys.

—Esteu de broma... Si tot just estem al 1938!



—No ho veieu que feu anar la maleta al revés?

—Es que voldria recular.

## UNIFORME ESCAIENT

Un dictador que acabava de fer-se l'amo d'un Estat, va voler canviar tots els uniformes oficials. Va fer comparèixer un dibuixant i li va dir:

—Vull uns vestits ben llampants, perquè al poble aquestes coses li fan molt d'efecte. Miri, jo mateix m'he entretingut a projectar-ne alguns. Vegi si aquests esboços li suggereixen alguna idea.

El dibuixant dona un cop d'ull al croquis.

—Molt bonic, molt! Aquest anirà bé per a la Marina; aquest farà per a l'Exèrcit, aquest altre per als Urbans... I aquest amb calcos grogues bobotes de montar, llibrea vermella amb gires blau cel i el gran plomell sobre el tricorni, a quin cos el pensa destinar?

—Aquest —contestà greument el dictador— el reservo per a la policia secreta.

## I ERA VERITAT

En Joan estava molt trist perquè s'havia mort la Mercè, la seva dona. I desitjós de veure si podia alleujar el pes feixuc de la tristesa, al cap de poc temps es casava amb la Tuies, la germana petita de l'esposa difunta, més jove i encara de bon veure.

A poc a poc el rostre d'en Joan recobrà el color, els ulls tenien més vida i als llavis espiava, contingut, un somriure. Però en aquest recobriment de primavera no s'atrevia a trencar el respecte al record de la morta, demostrat pel vestit negre i sever que en Joan no deixava.

Un dia, després de molt temps de no haver-se vist, en Joan trobà al seu amic Artur. I aquest en veure'l vestit de dol, s'interessà afectuosament pel que li havia succeït.

—Sí, ja ho veus. Penes de la vida! N'hem tingut un sentiment!

—I què ha estat? Qui se t'ha mort?

—La meua cunyada. Tan bona que era, la pobra cunyada!

## NO VAL LA PENA

La senyora crida la servent i li diu:

—Acaba de trencar-se'm el mirallet de mà. Oh! quina desgràcia m'espera?

—No s'hi amoïni. No val la pena, no val la pena. Jo acabo de trencar el gran mirall de la sala, i ja ho veu: tan fresca!

## SUPER<sup>o</sup> ICIO

Una vegada una noia tenia dos pretendents: un de vell i lleig, però ric; l'altre jove i bonic, però sense un cèntim.

Va arribar el moment de decidir-se, i es casà amb el vell.

En sortir de l'església, el marit, radiant d'alegria, va preguntar a la seva esposa:

—Angolet meu, prenda estimada: per què m'has triat a mi? T'agrado més que el meu rival?

—No; però crec en la bona ventura.

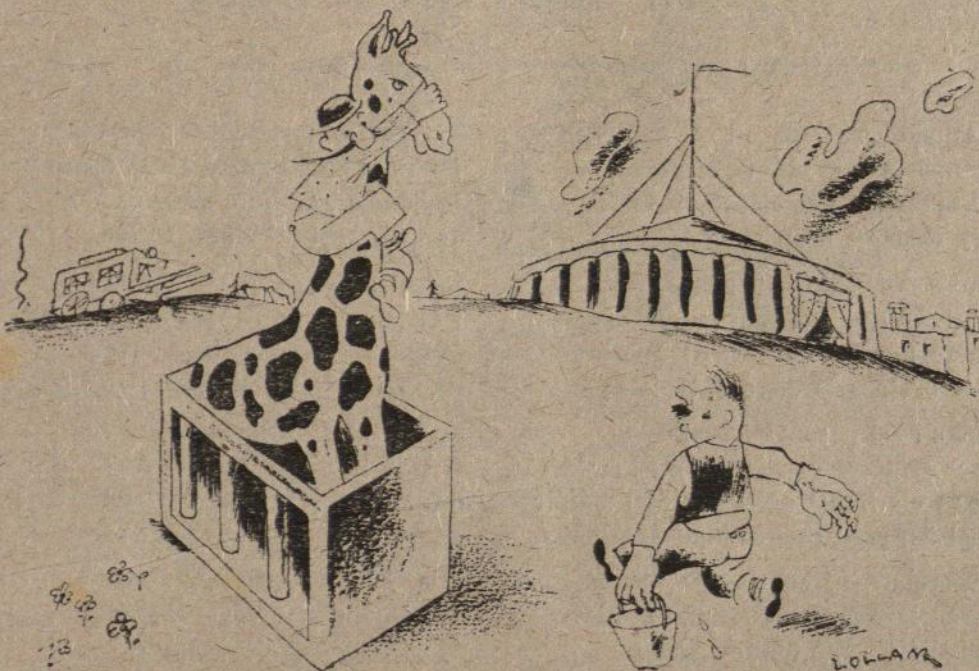
—Què vols dir?

—Que una gitana em va pronosticar que em casaria dues vegades, i m'he reservat l'altre per la segona.



LA MANIA DEL REGATEIG

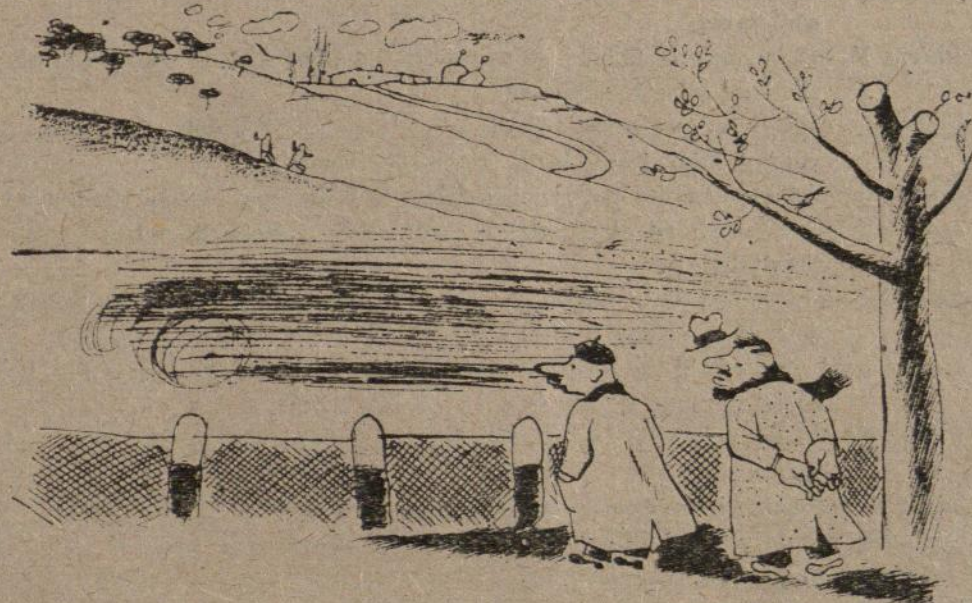
—Una pesseta aquest acordió? I ara! Que no veieu que està tot arrugat?



—Tu, escolta: Em voldries donar un cop de mà? Només 's per acabar d'entrar això aquí dins.



—Ara no sé quina triar.



—Veus? Això és una carrera d'automòbils.

—En què ho has conegut?

## FALTA DE COSTUM

—Has menjat carn de cavall alguna vegada?

—Sí, a París. I per cert que va posar-se'm molt malament. Tota la nit em va estar donant volts per l'estómac.

—Es que devia esser d'algun cavall de circ.

## HUMORISME VUITCENTISTA

Voleu saber com feien broma els nostres avis?

Heus ací un parell de mostres.

Al *Caldero*, societat recreativa formada pels artistes més *plagues* de l'època, s'hi feien festes d'un humorisme tan exaltat, que de vegades en feien un gra massa.

Per celebrar el seu trasllat a un tercer pis de la Rambla inaugurà les festes amb una *corrida de toros*, que es celebrà en una sala i alcova del pis; el vedell i els cavalls dels picadors, van ésser pujats al pis com els mobles: amb una corriola des del terrat.

El *Niu Guerrer*, celebrà la seva Exposició humorística anual en un piset d'un carreró travesser del carrer d'Escudillers; repartí deu o dotze mil invitacions que donaven dret d'entrada a dues persones i mitja cada invitació, rigorosament. De manera que els invitats entraven de cinc en cinc, reunint dues invitacions. Com que la gent s'havia abocat a la inauguració, el carrer on estava instal·lada l'exposició i el carrer d'Escudillers i d'altres estaven envaïts de gent i els pobres veïns no pogueren entrar a llurs domicilis fins finalada la inauguració.

Però, encara feren més broma: al local hi havia, com en totes les exposicions que feia el *Niu Guerrer*, un reservat. L'entrada al clos costava una pesseta. La gent hi acudia i havia d'entrar una sola persona cada vegada. Un guerrer, alçava la cortina, deixava pas al visitant i tornava a cloure la cortina, mentre el visitant es trobava al mig del carrer, que era on donava la porta que tapava la cortina.

Naturalment; cap dels ensarronats no protestava, perquè en caigués un altre.

¿Què us sembla la manera de fer broma dels nostres avis?

## LA SUGGESTIO DE L'ANUNCI

—Mira si n'és d'eficax la publicitat, —deia el senyor Rocamora a un amic seu— tinc una torre a Caldetes, i com que em convenia vendre-me-la, vaig encarregar a un periodista que em redactés un anunci ben atractiu per publicar-lo a diversos diaris. Ha sortit l'anunci, i fa una descripció tan esplèndida de la meua finca i els seus voltants que...

—Que l'has venuda tot seguit?

—No: que m'ha entusiasmat tant, que ja no me la vull vendre.

## SOLUCIO

—Dius que no t'agrada el promès que t'han triat els teus pares?

—No, i li tinc tanta ràbia que el voldria veure ben desgraciat per tota la vida.

—Doncs així casa-t'hi.

# ELS POETES DE LA GUERRA

## Nit de guàrdia

Nit d'hivern, fredor de gebre,  
solitud de la terra alta.  
Un aixopluc de trinxera;  
el soldat munta la guàrdia

L'angoixa d'ombra i silenci  
té fereses de basarda.  
Cel de pàl·lides estrelles,  
darrer adéu de les ànimes.

El capot tot just abriga,  
i la mà es clou damunt l'arma.  
Melangia suau i quieta,  
lluny de la terra enyorada

Llàgrimes perlejarien  
com el glaç de la rosada,  
si no encengués d'ira el rostre  
la guerra que ens fan els altres.

El soldat calla i espera  
sol en la nit freda i rasa.  
Tota la vida és enclosa  
en el record de la pàtria,

mare i llar, costums i terra,  
amics, companys i estimada.  
Guerra en la pròpia defensa  
és lluita noble i sagrada.

El prim creixent de la lluna  
sembla conjurar els fantasmes,  
records perduts que s'esfumen  
en la celistia argentada.

Mai fou més digna la pena,  
ni fou més justa una causa.  
Despert el soldat vigila  
que a l'horitzó apunta l'alba;

més fort el fusell apreta  
i més atent fa la guàrdia,  
fosos enyor i tristesses  
en una gran esperança.

PERE RIUS I LLORET

## Correspondència

*Josep Sapés.*—El vostre treball passa al Concurs. Sereu complagut en el vostre desig. Us desitgem un pròxim restabliment.

*N. Ballart.*—Sereu complagut.

*A l'autor del treball «Ha passat el crim».*—El vostre treball entra al Concurs. Us advertim, però, que segurament us heu oblidat de trametre nom i adreça. Com sigui que el concurs és exclusivament per els combatents, ens calen aquestes dades per a controlar la identitat dels concursants. Feu-nos la mercè de trametre'ns-les.

*Pere Rius i Lloret.*—Va en aquest número. Per què no voleu prendre part al concurs?

*Joaquim Toldrà.*—Molt agraïts per les vostres belles paraules. El company que ens indiqueu ha estat ja complagut.

*Miquel Rió.*—Us hem tramès els dos primers números. Ja haureu vist que es tracta d'un periòdic gratuït i que, per tant, no hi ha subscripcions.

*A. Viola.*—Us diem el mateix.

*Oscar Corbella.*—Anirà en el vinent número.

*J. Amigó o J. Cunigó.*—Hem rebut la vostra carta del dia 7, però sense el treball que anunciava.

*Essent-nos impossible de contestar una a una totes les cartes de felicitació que hem rebut, des d'ací manifestem el nostre agraïment a llurs autors.*



## A un mariner basc

que mirava la seva nau i la seva mar des de l'exili

Aquell mar i aquell cel que eren teus  
només són de la teva mirada...

Les onades que et fan els adéus  
en desmais de tristesa lassada

adés duïen la teva cançó  
i el teu gest damunt seu, pels països  
blau marins de la mar... Ton braó  
els oratges tornava submisos;

mar i cel devenien sospir  
per sentir-se en la teva mirada...  
Ara ets lluny... No obeeixen l'albir  
del teu gest, pels camins de l'onada,

els velatges i els somnis... Enllà,

—on la rosa era rosa, on les ales  
de l'oreig eren blanc flamejar  
de banderes — enllà de les cales,

plens de terra els seus ulls, éxilades  
de la mar llurs cançons, hi ha marins  
amb el blau de les seves mirades  
mig marcit... Platja enllà, terra endins

tot és sang i silenci de veus  
corglaçades... Els vents en partiren  
i llur vida profunda les deus  
assecaren... Els lliris que miren

tant silenci, es marceixen; i els vols  
de banderes estranyes s'ofeguen  
lluny del vent i l'oreig... Prò els estols  
lluïtadors per un somni, que breguen

terra enllà, mars enllà, amb el cor  
i amb el pit i amb la sang, faran viva  
la bandera de llum damunt l'or  
on s'exhalen les albes. Altiva,

sobre el mar, sota el cel, entre tu  
i el panteix de l'onada que un dia  
et lliurava a les platges, segur  
dels triomfs del teu gest, i on llanguia

el sospir per tornar-se cançó,  
florirà la victòria... Les roses  
tornaran a ser roses. Claror  
de mirades cegades, descloses

a la llum novament, i un alè  
de banderes marcides florides  
de bell nou a l'alè d'una fe  
rediviva, durà a les llanguides

ales blanques que foren el pit  
de la nau que ara veus amarrada  
damunt mars enyoroses, el crit  
d'una veu flamejant, apagada

sota cendres... El vent i l'oreig  
faran ales de pau, de banderes  
fins avui arborades... L'oneig  
de la mar bressarà primaveres

i et durà, resplendent, pels camins  
d'una rosa dels vents esfullada  
i tornada a florir... Mar endins,  
aigua i cel seran blaus de mirada...

JOSEP JANÈS I OLIVÉ

## EL NOU DIA

(Ve de la primera pàgina)

I a frec encara del record de la finida grandesa heroica del martiri  
—espetec de banderes, nervis de clarins, terra a la boca i negres les  
mans—

els mateixos pensaments faran transparents els fronts i amples els  
somriures.

Pàtria Nova! Gegant de ferro i de pètals que acabes d'obrir els ulls al teu  
destí de solcs i palmeres,

homèrica meravella que sorgeixes de la visió i el suplici dels que t'han  
volgut amb l'intel·lecte i amb les venes,

Cor flamejant que rodoles pel glacià d'una Europa pusillànime i bàrbara:  
quin alè de volcà florit et gronxa? Quina tèbia cascada de vellut  
t'agombola?

Et redreces al centre de la història viva de la Humanitat com una imatge  
de bellesa eternal,

amb el geni vindicatiu d'unes races el fecund dolor de les quals grava el seu  
perfil damunt el granit de la Immortalitat.

Pàtria Nova! Els teus fills predilectes han eixamplat els àmbits dels teus  
futurs,

han fet rectilínies i infinites les teves rutes.

Comences a caminar pel Tiberiades de la victòria amb una tristesa  
magestuosa,

Et saluden des del fons dels segles tota la bondat i amor de la terra.

AGUSTI BARTRA

## Canonades des del mar

Han sonat set canonades  
d'un submarí italià.  
Els lliris blaus de la platja  
alcen una mica el cap;

s'estremeixen de basarda  
i perden un poc de blau.  
Han sonat set canonades;  
set clavells han esclatat

i al pit d'una vila blanca  
s'esbaden set esvorancs.  
Els lliris blaus de la platja  
alcen una mica el cap;

toquen les seves trompetes  
per a despertar el veïnat;  
són trompetes de silenci,  
de blau i d'immensitat

que els lliris blaus de la platja  
les toquen per als infants.  
Tota la mar sembla un lliri  
blava com un lliri blau,

babejada per l'oruga  
d'un submarí italià.

Els lliris blaus de la platja  
alcen una mica el cap;

tenen un blau de misteri  
amb una mica d'espant.

Toquen les seves trompetes  
per a despertar els infants.

SALVADOR PERARNAU

## EL GRAN EXIT DEL NOSTRE CONCURS

Són nombrosíssimes les cartes que rebem amb originals per al concurs. Però el fet que abundin molt més les de determinats fronts ens demostra que les dificultats de transports no ens permeten posar-nos en contacte ràpid amb els catalans que lluiten per segons quines terres. Això ens ha induït a ajornar fins al 30 del proper març el termini d'admissió de treballs. Advertim als concursants que, per tal de no fer la llista interminable, en la secció de *Correspondència* no contestem les seves cartes si no és en el cas que s'hagi produït alguna anomalia, o que ens demanin alguna cosa especial. Els preguem, no obstant, que llegeixin aquella secció per assabentar-se de si tenim res a comunicar-los.

## AMIC

Publicació quinzenal per a esplai del soldat català de l'Exèrcit de la República editada pels Serveis de Cultura al Front del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya  
Adreça: Avinguda del 14 d'Abril, 411, 1r.  
Tel. 72006 - BARCELONA  
Núm 3 Primera quizenal de febrer del 1983

05(46.711 Bar) Ami